

Johan i Fällan

Vi var fem hushåll i Fällan när jag var barn. Det var: 1:a Ståls ställe. Det var huvudstället med källa för hela byn. (Johns Sommarställe). 2:dra Karl Johanssons ställe där bl. a. Anton växte upp. 3:dje Myrkullen, där Johan bodde. 4:de Israelstället, där Israels änka och barn bodde. 5:te Ekströmstället. Där missionsmöten senare hölls och Tyra Fridberg ägde.

Johan det var han som delade slakten med Bosa-Johan. Johan var måg hos Israel, som var död, men änkan bodde i Fällan i "Israelstället".

Änkan hade en dotter hemma hos sig. Johans flickor hette Anna och Augusta. "Johanna" var ljus och pratsam. Augusta var mörk, stor och kraftig, men var smal över axlarna. Hon hade svårt för att tala. Jag hörde att hon skulle säga Hortensia, men hon sa "läpsa". Jag såg Johan plöja med korna en gång. Anna och Augusta fick hjälpa till. Anna gick på plöjsidan och slet och drog, hon tog tag i ett horn, när de skulle vända. Augusta gick så rak på andra sidan och drog. Det gick så tyst och fint. Annat var det om jag skulle till Oskar och hjälpa till. De dagarna som jag ej var i skolan kunde jag få gå dit och köra oxarna när han plöjde. Det var ett "höja, höja, ja slå till du så mycke du orkar, höja höja kör på tearn" (åt vänster). "Nu blir fråarn (höger) efter höja höja, slå så mycke du orkar. Men du blir väl trötter".

En gång hjälpte jag Johan att bära råg till Stengård kvarn. På halva vägen var det en vilosten. Det var efterlängttade platser utmed gångstigarna. Man bar och bar och tänkte "snart får jag vila". När vi kom fram tittade Marten i påsarna. Men k Johan, va bynke i rågen. Gå in till mor så bjuder hon på kaffe, så ska jag blåsa det åt dej innan jag mal. "Nej, nej" sa Johan, "det blir för odrygt då". Jag tog inte betalt för jag hjälpte honom. Det brukade jag inte göra, men en dag fick jag en brödkaka av Anna, den var nästan svart av mjöldryga, linser och bynke. Johan kunde äta sånt bröd. Han bröt sönder det i en "spillkom" tillsammans med kaffe, socker, grädde och smör och doppade i det med en sked. Jag såg det vid något tillfälle. Det bröd jag fått av Johans Anna var väldigt hårt, så jag la det i blöt, men jag tyckte ändå att jag inte kunde äta den. Men att kasta bröd var en stor synd, det viste jag. Men, att ge det till hönsen var ju inte att kasta. Jag kände mig ändå lite vek, när jag tänkte på Anna som med stor kärlek gett mig brödet att äta. Det gick att få mjölet siktat. Ännu finare kunde det bli till jul, när de kallade att mjölet blev "stålat", vilket var ännu finare

siktat och gav fint vitt bröd. Av sådant mjöl gav Albin i Muraretorpet Johan en kaka. ”ja vill visa hur dant bröd vi äter”, sa han. Brödet kanske var vitt, men kaffe som var vidbränt har jag bara smakat där. När Klara skulle servera mig påtår ur en väldigt stor kaffekokare tog kaffet slut så hon tog av locket. Då blev förvåningen stor – snoppen blev jag – då hela pannan var full med sump.

När Israels gumma och Augusta var döda flyttade Johan dit ifrån sitt ställe Myrekullen. Han sålde Myrekullen till min far. Fyra av mina syskon, som alla var äldre än jag hade då flyttat bort. Detta gjorde att jag fick hjälpa Johan mycket. Johan kunde få starka vredesutbrott ibland. Om djuren gått på ”ofre” skrek han ”vem har skapat dej” och så en massa fula ord. Det kunde han även ta till när solen brände som värst.

När han sedan blev sjuk och liggande var han så tålig och snäll. ”Ja får ligga här, men Gud tar la hem mej, när han får ti”. En gång när jag kom dit sa Anna, ”Jesus har varit här”. Jag frågade då Johan om han sett Jesus. Han svarade, ”Han stod där borta vid dörren”. ”Hur såg han ut” frågade jag. ”Han var så blanker så” svarade Johan.

En gång när Anna skulle byta vepa i sängen. Vepa var tillverkat av lin och ull och användes att lägga varmt bröd på, men var också väldigt behagligt att ligga på. Jag skulle då hålla i Johan på en stol, men rätt som det var föll han ihop. ”Anna, Johan dör”, skrek jag. ”Nä dä är inte så farligt. Han bara svimmar. Det gör han ibland”, sa Anna.

Ekström i Fällan

Ekström höll på att plöja på sin mosse. Han hade gjort risten skarp, så den skulle skära av kvickrötterna. När han var på hemväg från plöjningen med kon och stuten som gått i par, skenade kon och risten skar av baksenan på stuten. Det var min ålderdomströst som gick, sa Ekström. ”Varför skulle jag råka ut för denna stora prövning” var ofta hans vittnesbörd i mötena. ”Kommer han med den där stuten igen” brukade Hall säga.

Ekström var emot barndopet, prästerna och konungahuset. Det var mycket ovanligt på den tiden.

Han var mycket gammal när han dog av kramp. Han vistades då hos en person som var trädgårdsmästare i Stockholm.

Ståhl i Fällan

Ståhl var föd år 1848. Av honom var det intressant att få höra hur det var på ”stora Slätten”, för den som bodde i skogsbygden. Åkern var där uppdelad i skifter med diken emellan. Var dräng fick sitt skift att exempelvis meja av och så höll ägaren kontroll över arbetet. När Ståhl kom dit som nybörjare fick han följa med en äldre. Det var kämpigt varje dag. Skola fanns inte då. Det var föräldrarna som fick lära sina barn och det var de måna om.

Ståhl far la alltid sina händer på en sneklaffabyrå och bad högt till Gud att han skulle bevara honom denna dag, innan han gick till sitt arbete. Först åts en lätt frukost. Det fanns inget kaffe då, utan det andra målet på dagen kallades dagle. Det bars oftast ut till dem där de arbetade och bestod av smörgås med pålägg och ett halvt stop öl (stop var knappt fyra tekoppar). Ölet var bryggt på kornmalt. De övriga målen var middag, afton – och kvällsvard. Han talade om bönder som var rika, men ändå gick skinnklädda och arbetade i lagarn. Deras rikedom varade aldrig till tredje led.

Ståhl var en ”baddare” till att vara stark. ”Tycker du inte att dä ä för lite med en säck salt” sa bonden. Varje säck vägde 100 kilo. ”Vi tar väl två då, sa drängen Ståhl. ”Å ja gick opp med mina, men bonden la sina i trappan” berättade han.

Ståhl blev knekt och fick rycka in varje år för tjänstgöring. Det var att ta med sig ost och bröd med mera, ett helt skrin fullt, så att det räckte i två veckor. Ståhl berättade att han bland annat fick borsta kapten Ellits kläder. Jag sa åt kaptenen, ”kapten har pengar överallt, lösa i fickorna”. ”Du tar väl inget läll” svarade han då. ”nej kapten, men jag kan ju förstöra” sa Ståhl. ”Jae, men du tar väl inget läll”.

Flod i Järnstad var och hälsade på Ståhl, efter att Flod kommit hem från Amerika. Ståhl frågade Flod hur han vågade rymma från krigstjänsten. ”Ja du ska se att poliserna var i hälar på mej” sa Flod, ”men ja gömde mej i båten och när den lagt ut gick jag opp på däck och vinkade å sa ”farväl go herrar”, nu reser Flod till Amerika”.

Om nödåret 1868 sa Ståhl att bönderna hängde opp sin skörd på gärdesgårdarna, att inkörd råg växte ut genom väggarna och att rågen blev mer än dubbelt så dyr, om det överhuvud taget gick att få tag i någon.